

2

UNIÓ EUROPEA

RESUM

La prioritat de la Unió Europea al llarg de l'any 2003 ha estat culminar amb èxit el Tractat d'adhesió que varen signar a Atenes, el 16 d'abril, Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia i la República Txeca. La integració d'aquests països a la Unió s'ha fet efectiva l'1 de maig del 2004.

L'any 2003 no es va complir a la zona euro la previsió de creixement, ja que aquesta es va reduir de l'1% al 0,4%. La previsió de creixement per al 2004 és de l'1,7%. Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Balears (Alemanya i el Regne Unit), les previsions per als anys 2004 i 2005 són de l'1,5% i de l'1,8% per a Alemanya, i del 3% i del 2,8% per al Regne Unit.

Des del 5 de juny del 2003 el Banc Central Europeu (BCE) no ha canviat els tipus d'interès del 2%, nivell que els situa en uns mínims històrics des de fa cinquanta anys. Llevat del creixement dels preus del petroli, no sembla que perillí a curt i mitjà termini l'objectiu d'inflació a la zona euro, per la qual cosa no sembla gaire probable que el BCE modifiqui a curt termini la política monetària i dels tipus d'interès.

En matèria de política social, cal destacar la feina que s'ha fet quant als tres pilars que la defineixen: les pensions, les polítiques d'inclusió social i la sanitat. Cal destacar, doncs, la primera avaluació dels sistemes de pensions de la UE-15, l'elaboració dels plans nacionals d'acció (PNA) d'inclusió social 2003-2005, i l'intercanvi d'informació i bones pràctiques, i el desenvolupament d'indicadors comparables en l'àmbit de l'assistència sanitària.

Es continua donant una forta disparitat en els nivells de renda per càpita regional a causa que es donen febleses estructurals diverses, com són les inadequades dotacions de capital físic i humà, la capacitat d'innovació escassa, la manca de suport a les empreses, el nivell baix de «capital social», els problemes mediambientals i la reduïda capacitat administrativa, entre d'altres.

Les devuit regions de la UE-15 a les quals afecten actualment les polítiques de desenvolupament regional, i que tenen un PIB baix (inferior al 75% de l'Europa dels Quinze), tindran les mateixes debilitats després de l'ampliació, per la qual cosa es negocien mesures transitòries que permetin reparar l'«efecte estadístic» que, principalment, pot afectar les regions espanyoles.

2.1.

INTRODUCCIÓ

La prioritat de la Unió Europea al llarg de l'any 2003 ha estat culminar amb èxit el Tractat d'adhesió que varen signar a Atenes, el dia 16 d'abril, Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia i la República Txeca (AC-10). La integració d'aquests països a la Unió s'ha fet efectiva l'1 de maig del 2004. Encara són països candidats Bulgària i Romania, i, en una etapa menys avançada, Turquia. Hi ha un tercer cercle que constitueixen els països dels Balcans occidentals, que es preveu que s'integraran en la Unió a més llarg termini.

En diversos àmbits de la política exterior, la Comissió s'ha definit amb relació a la ONU i a la guerra de l'Iraq per defensar el multilateralisme, s'ha abocat a redreçar l'Agenda de Doha del 2001 -després del fracàs de la conferència ministerial de l'Organització Mundial del Comerç reunida el mes de setembre a Cancun (Mèxic)-, i, en la política de cooperació per al desenvolupament, la Unió manté els «objectius del mil·lenni» definits a escala mundial l'any 2000 per tal de reduir la pobresa. La Unió també defensa els compromisos que assumí el 2002 en la conferència internacional de Monterrey sobre finançament del desenvolupament i en la Cimera mundial de Johannesburg sobre desenvolupament sostenible.

Amb relació als acords principals dels consells europeus, cal recordar que el Consell Europeu de primavera, que es va fer a Brussel·les el 20 i el 21 de març, ja va alertar sobre la necessitat de reforçar els compromisos en matèria de reformes econòmiques, socials i mediambientals per tal de complir els objectius de l'estratègia de Lisboa. Per tal de reforçar l'estratègia de creixement i de competitivitat, la Comissió ha llançat una iniciativa que es basa en dos pilars. El primer consisteix en la voluntat d'estimular les inversions en capital humà i en projectes clau, com són les xarxes transeuropees de transports, d'energia, de telecomunicacions i d'investigació, per un volum de 10.000 milions d'euros fins a l'any 2010. El segon pilar consisteix a no dissociar el creixement i la competitivitat dels aspectes socials i mediambientals.

El Consell Europeu de Salònica, que va tenir lloc els dies 19 i 20 de juny, va considerar el projecte que va presentar el president de la Convenció com un bon projecte de Constitució europea i vàlid com a punt de partida per a la Conferència Intergovernamental (CIG). El text integra la Carta dels drets fonamentals en el cos del projecte de tractat, generalitza el procediment legislatiu de la codecisió, amplia el recurs a la votació per majoria qualificada en el Consell, i crea la funció del ministre d'Afers Exteriors, entre d'altres qüestions importants.

La CIG es va iniciar a Roma el 4 d'octubre, amb l'objectiu de concloure els treballs abans del juny del 2004. El Consell Europeu de Brussel·les del 16 i del 17 d'octubre va dur a terme una reunió de la CIG que es dedicà a tractar assumptes institucionals. El Consell Europeu de

Brussel·les del 12 i del 13 de desembre va constatar que persisteixen desacords importants quant a la ponderació i a l'àmbit d'aplicació de la votació per majoria qualificada, i a les dimensions de la Comissió en una Unió Europea ampliada a vint-i-cinc estats.

Cal recordar que, mentre s'espera que s'aprovi un nou tractat, el Tractat de Niça va entrar en vigor l'1 de febrer del 2003, el qual suposa ja una primera revisió dels tractats previs a l'ampliació i constitueix una base funcional per als treballs de les institucions en el període posterior a l'1 de maig del 2004, data d'inici de la UE-25.

En matèria de polítiques internes de la Unió, en aquest breu resum presentam les que fan referència a la legislació, al mercat interior, a l'educació i la formació, a la protecció dels consumidors, i a la creació d'agències europees. Les polítiques econòmiques i monetàries, la política social i la regional, les comentam d'una manera més detallada en els apartats següents.

En l'àmbit legislatiu destaquen la reforma, el mes de juliol, de la política agrícola comuna (PAC) i el desenvolupament de la política pesquera comuna (PPC) que s'adoptà el 2002; l'adopció definitiva del «paquet fiscal»; la modernització del marc reglamentari de la política de competència; la lluita contra la immigració clandestina i la instauració d'una gestió comuna de les fronteres exteriors de la UE; l'establiment d'un estatut per als nacionals de països tercers residents de llarga duració, així com la fixació de normes mínimes en matèria de les condicions de recepció dels sol·licitants d'asil i de la concessió i la retirada de l'estatut de refugiat.

La seguretat en el transport aeri ha millorat a causa que s'ha adoptat el paquet legislatiu relatiu al «cel únic», i també per les mesures relatives a augmentar la seguretat en els avions i a garantir millor els drets dels usuaris. En el transport marítim, s'ha avançat per les decisions que tendeixen a eliminar els petroliers de casc simple i a millorar la qualitat de la formació dels marins. En el transport terrestre, han continuat els treballs legislatius sobre el reforçament de la seguretat vial i dels usuaris en general.

En matèria de mercat interior, s'han aconseguit avenços significatius en el mercat de l'energia i de les infraestructures energètiques. També s'ha creat un estatut de societat cooperativa europea que completa l'estatut que es va aprovar el 2001 sobre la societat europea. La Comissió ha presentat un llibre verd sobre els serveis d'interès general, en el qual, a part de fer-ne una avaluació, es demana si és pertinent legislar aquesta activitat a escala europea.

En l'educació i la formació, es varen posar en marxa els programes Erasmus Mundus i eLearning. El primer programa va destinat a incentivar la cooperació i la mobilitat d'estudiants i de formadors en les relacions amb tercers països, i el segon facilita que de les tecnologies de la informació i la comunicació s'integrin en els sistemes d'educació i formació.

La política de protecció dels consumidors condemna les pràctiques comercials deslleials i defineix un pla d'acció sobre la legislació europea de contractes.

Han entrat en funcionament agències europees que es varen crear el 2002; és

el cas de les agències de seguretat marítima i aèria, així com l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària. En l'àmbit de creació d'agències especialitzades, s'ha treballat en els camps de la seguretat de les xarxes i de la transferència de dades en la societat de la informació, en la cooperació operativa en les fronteres comunes i en la creació d'un centre europeu de prevenció i de control de malalties.

2.2.

PREVISIONS ECONÒMIQUES

L'any 2003 no es va complir a la zona euro la previsió de creixement, ja que aquesta es va reduir de l'1% al 0,4%. La previsió de creixement per al 2004 és de l'1,7%. Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Balears (Alemanya i el Regne Unit), les previsions per als anys 2004 i 2005 són de l'1,5% i de l'1,8% per a Alemanya, i del 3% i del 2,8% per al Regne Unit. Pel que fa a Espanya, les previsions de creixement són del 2,8% i 3,3%. A l'Europa dels Vint-i-cinc, el creixement mitjà ha estat del 0,9% el 2003, mentre que la previsió per al 2004 i per al 2005 és del 2,1% i del 2,5%. (Vegeu el quadre I-2)

La inversió en equip es manté en uns nivells baixos. Les estimacions per a l'exercici 2003 a la zona euro són del -2,3%. Les previsions per al 2004 i per al 2005 són més positives, del 3,4% i del 6%, respectivament. Cal destacar que s'ha recuperat la inversió a tots els països, excepte Grècia, tot i que per al bienni 2004-2005 se'n manté una taxa a l'entorn del 5%.

QUADRE I-2. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA EUROPEA (2003-2005)

	Inflació (variació anual en %)			Necessitat (-) o capacitat de finançament (+) de les administracions públiques (en % del PIB)			Balança d'operacions corrents amb la resta del món (en % del PIB)			Deute públic (en % del PIB)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Bègica	1,8	1,5	1,7	0,2	-0,5	-0,7	3,7	4,1	4,2	100,5	97,4	94,3
Alemanya	1,0	1,3	1,1	-3,9	-3,6	-2,8	2,6	2,9	2,4	64,2	65,6	66,1
Grècia	3,5	3,4	3,3	-3,0	-3,2	-2,8	-7,0	-6,4	-6,6	103,0	102,8	101,7
Espanya	3,1	2,5	2,4	0,3	0,4	0,6	-3,2	-3,2	-3,4	50,8	48,0	45,1
França	1,5	1,7	1,5	-4,1	-3,7	-3,6	0,9	0,9	0,7	63,0	64,6	65,6
Irlanda	3,8	1,8	2,3	0,2	-0,8	-1,0	-0,9	-1,0	-0,7	32,0	32,4	32,6
Itàlia	2,5	2,3	2,1	-2,4	-3,2	-4,0	-1,2	-1,4	-1,3	106,2	106,0	106,0
Luxemburg	2,1	1,7	1,6	-0,1	-2,0	-2,3	6,7	7,7	8,8	4,9	4,5	3,8
Holanda	2,0	1,0	0,9	-3,2	-3,5	-3,3	1,5	3,8	4,3	54,8	56,3	58,6
Àustria	1,8	1,4	1,3	-1,1	-1,1	-1,9	-0,4	-0,4	-0,4	65,0	65,5	65,3
Portugal	3,4	2,0	2,2	-2,8	-3,4	-3,8	-5,0	-3,9	-3,6	59,4	60,7	62,0
Finlàndia	1,7	0,6	1,7	2,3	2,0	2,1	5,5	5,5	5,6	45,3	44,5	44,3
Zona euro	1,9	1,8	1,6	-2,7	-2,7	-2,6	0,5	0,7	0,6	70,4	70,9	70,9
Dinamarca ¹	1,8	1,8	1,7	1,5	1,1	1,5	2,9	2,9	3,2	45,0	42,3	40,0
Suècia ¹	2,5	1,0	1,6	0,7	0,2	0,7	5,5	6,0	6,1	51,9	51,8	50,5
Regne Unit ¹	1,5	1,8	1,9	-3,2	-2,8	-2,6	-1,7	-2,1	-1,8	39,9	40,1	40,6
UE-15	1,8	1,8	1,7	-2,6	-2,6	-2,4	0,2	0,4	0,3	64,0	64,2	64,2
Xipre	4,0	2,2	2,1	-6,3	-4,6	-4,1	-4,4	-3,7	-3,5	72,2	74,6	76,9
República Txeca	0,1	2,6	2,2	-12,9	-5,9	-5,1	-6,5	-6,8	-6,6	37,6	40,6	42,4
Estònia	1,3	2,8	2,9	2,6	0,7	0,0	-13,7	-11,5	-9,1	5,8	5,4	5,3
Hongria	4,7	6,9	4,7	-5,9	-4,9	-4,3	-5,7	-5,4	-5,1	59,0	58,7	58,0
Letònia	3,5	3,0	2,0	-1,8	-2,2	-2,0	-9,1	-10,1	-10,9	15,6	16,0	16,1
Lituània	-1,1	1,0	2,2	-1,7	-2,8	-2,6	-6,1	-6,2	-5,9	21,9	22,8	23,2
Malta	1,3	2,7	2,1	-9,7	-5,9	-4,5	-3,4	-4,3	-3,9	72,0	73,9	75,9
Polònia	0,7	2,6	3,3	-4,1	-6,0	-4,5	-2,0	-2,3	-2,8	45,4	49,1	50,3
Eslovàquia	7,7	7,3	3,8	-3,6	-4,1	-3,9	-0,9	-2,5	-4,0	42,8	45,1	46,1
Eslovènia	5,4	3,9	3,1	-1,8	-1,7	-1,8	0,2	-0,5	-0,6	27,1	28,3	28,2
AC-10	1,9	3,5	3,2	-5,7	-5,0	-4,2	-3,7	-3,9	-4,1	42,2	44,4	45,2
EU-25	1,8	1,8	1,8	-2,7	-2,7	-2,5	0,1	0,2	0,1	63,1	63,4	63,4
EUA	1,8	1,2	0,9	-4,8	-4,5	-4,2	-4,7	-5,2	-5,0	—	—	—
Japó	-1,4	-0,4	-0,2	-7,7	-7,4	-7,2	3,1	3,6	3,8	—	—	—

1. Països de fora de la zona euro

Font: CE i elaboració pròpia

Les estimacions per al 2003 amb relació a l'ocupació confirmen les previsions a la baixa que es varen fer l'exercici passat, ja que no s'ha donat cap increment de l'ocupació. Les previsions de la Comissió Europea per a l'any 2004 i per a l'any 2005 mostren una tendència positiva, en preveure un creixement del 0,3% i del 0,9%, respectivament. Es pot destacar la lenta recuperació de l'ocupació d'Alemanya, on no es preveuen registres positius fins al 2005. Espanya és el país de la UE-25 amb més creació d'ocupació. En l'Europa dels Vint-i-cinc, es dona també el fet de tenir un increment zero l'any 2003, fins a arribar a una tendència positiva del 0,8% l'any 2005.

La taxa mitjana de desocupació de la zona euro fou del 8,8% l'any 2003, i es manté per al 2004. El 2005 aquesta taxa es pot reduir a un 8,6%. Pel que fa a Espanya, el 2003 s'ha mantingut el mateix valor que el 2002, un 11,3% (el més elevat de la zona euro). L'atur es redueix lleugerament, segons les previsions per al 2004 i per al 2005, que es podria situar en el 10,5% (de nou, la més alta de la zona euro). Cal destacar que l'any 2003 set països de la Unió Europea presenten unes taxes d'atur millors que les dels Estats Units: és el cas d'Irlanda, Luxemburg, Holanda, Àustria, Dinamarca, Suècia i el Regne Unit. Unes dades similars són les que es donarien a l'Europa dels Vint-i-cinc, amb una taxa de desocupació del 9% el 2003 i el 2004, que es reduirà el 2005 a un 8,8%. Cal destacar també l'alt percentatge de desocupació en els països que passaran a formar part de la Unió Europea (entorn del 14% per als pròxims anys).

La taxa de creixement de la inflació a la zona euro s'ha situat, l'any 2003, en un 1,9%, de manera que disminueix 0,4 dècimes respecte dels valors que es registraren l'exercici passat. Segons les previsions, aquesta tendència a baixar es mantindrà fins a l'any 2005, moment que s'assolirà una taxa de creixement de l'1,6%. L'objectiu del Banc Central Europeu a mitjà termini és mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn del 2% anual. A la nova Europa dels Vint-i-Cinc, la taxa de creixement de la inflació es preveu que també estarà per sota del 2%, i es mantindrà estable en l'1,8% els pròxims anys. A la zona euro se situen per sobre de l'objectiu del 2% Grècia, Espanya, Irlanda, Itàlia i Portugal. En tots aquests casos, es dona una pèrdua de competitivitat per via dels preus.

L'any 2003 ha augmentat el dèficit públic a la zona euro respecte del 2002, ja que s'ha passat d'un dèficit del 2,3% del PIB a un valor, l'any 2003, del 2,7% del PIB. Aquest valor es preveu que es mantindrà els anys 2004 i 2005, amb uns valors del 2,7% i 2,6% de dèficit, respectivament. A l'Europa dels Vint-i-cinc, el dèficit és molt similar, en passar del 2,7%, els anys 2003 i 2004, al 2,5%, el 2005. Cal destacar que Espanya i Finlàndia són els únics països de la zona euro que presenten un superàvit fiscal. Al llarg del bienni 2004 i 2005, Alemanya, Grècia, França, Itàlia, Holanda i Portugal no compleixen el criteri de Maastricht segons el qual el dèficit públic no ha de superar el 3% del PIB.

Pel que fa a l'endeutament públic, els criteris de Maastricht estableixen que aquest no pot superar el 60% del PIB. El deute

públic de la Unió Europea l'any 2003 ha estat del 64% del PIB, i les previsions per al 2004 són del 64,2%. En el cas de la zona euro, l'endeutament públic esdevé superior al 70,4% del PIB, amb una tendència a augmentar l'any 2004, de tal manera que aquest any es preveu que superarà en més de 10 punts percentuals el criteri que s'estableix en el Tractat. Els països que no compleixen el criteri són Bèlgica, Alemanya, França, Àustria, Portugal, Grècia i Itàlia. A l'Europa dels Vint-i-cinc s'ha previst que l'endeutament també estarà per sobre del criteri establert a Maastricht (entorn del 63% del PIB), mentre que els deu països que passaran a formar part de la Unió Europea es preveu que estaran molt per davall dels criteris establerts, més concretament, en un 44,4% i en un 45,2% els anys 2004 i 2005, respectivament.

El balanç de les operacions corrents amb la resta del món, l'any 2003, obté valors positius en l'àmbit regional de la Unió Europea (0,2% del PIB). Si es considera únicament la zona euro de la Unió Europea, aquests valors positius són sensiblement superiors, ja que s'assoleix el 0,5% del PIB l'any 2003, i amb unes previsions de millorar lleugerament els anys 2004 i 2005 (amb uns valors previstos del 0,7% i del 0,6%, respectivament). Cal destacar que els països amb un major dèficit per operacions corrents són Grècia, Espanya i Portugal. A l'Europa dels Vint-i-cinc, el balanç per al 2003 és del 0,1%, i

es preveu que aquestes dades es mantindran els propers anys. Aquesta reducció respecte de l'actual Unió Europea vindria donada pels valors negatius que presenten els països de l'ampliació, entorn del -4%.

2.3.

LA POLÍTICA ECONÒMICA I MONETÀRIA

La gestió de la política econòmica de l'actual administració republicana als EUA ha suposat que es qüestionï el «consens de Washington», que privilegiava l'objectiu de la disciplina pressupostària i la lluita contra el dèficit públic com a principal font d'inestabilitat monetària.¹² En l'àmbit europeu, aquesta controvèrsia s'ha centrat a debatre la necessitat de flexibilitzar els criteris de disciplina pressupostària que fixa el Pacte d'estabilitat i creixement (PEC),¹³ principalment el criteri segons el qual el dèficit públic dels estats no pot superar el 3% del PIB.

En la *Memòria del CES* de l'any passat ja s'anunciava la possibilitat que la Comissió estudiàs iniciar un procediment contra França i Alemanya. De fet, els dèficits públics d'aquests dos estats han superat el 3% i, en conseqüència, la Comissió va iniciar el procediment de sanció previst per dèficit excessiu. El 25 de novembre del 2003 l'Ecofin (Consell de Ministres

12. Vegeu: Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral, 2003, CES del Regne d'Espanya, proposta de 31 de maig de 2004, p. 27.

13. Per consultar aquests criteris, vegeu els articles 101 al 104 i el Protocol núm. 5 del Tractat de la Unió Europea, Resolució del Consell Europeu d'Amsterdam del 17 de juny del 1997, i el Reglament CE núm. 1467/97, del 7 de juliol.

d'Economia i Finances de la UE) va «suspendre» el procediment, i el 18 de gener del 2004 la Comissió va decidir recórrer contra la decisió de l'Ecofin al Tribunal de la Unió Europea, que finalment, el 13 de juliol del 2004, ha anul·lat la decisió de l'Ecofin de 25 de novembre del 2003. També s'han iniciat procediments sancionadors contra Holanda i el Regne Unit. En el mateix cas de dèficit públic excessiu es troben Xipre, la República Txeca, Hongria, Malta, Polònia i Eslovàquia.

En una conjuntura de lenta recuperació econòmica, el debat sobre la necessitat de flexibilitzar els criteris del PEC es deu al fet que, si s'apliquen polítiques fiscals restrictives (augment d'impostos o retallada de les despeses), aquestes polítiques poden tenir efectes procíclics, restar efecàcia als estabilitzadors automàtics i alentir la recuperació de la demanda de les famílies, que és una de les febleses principals de l'actual conjuntura econòmica de la Unió Europea. El debat actual planteja la necessitat que el PEC integri una major dosi de realisme, per tal que inclogui també les circumstàncies conjunturals que vénen determinades per l'existència dels cicles econòmics,¹⁴ que poden afectar de manera diversa les diferents economies, i una anàlisi menys indiscriminada de la naturalesa del dèficit públic i del deute públic per a cada estat.¹⁵

Des del 5 de juny del 2003, el Banc Central Europeu (BCE) no ha canviat els tipus d'interès del 2%, nivell que els situen en uns mínims històrics des de fa cinquanta anys. Atesa l'atonía inversora i de consum de les famílies, aquesta clara orientació expansiva de la política monetària no ha provocat cap tensió inflacionista i s'ha assolit sense cap problema l'objectiu d'inflació del 2% marcat per l'Eurosistema. També hi ha influït positivament la revaloració de l'euro amb relació al dòlar,¹⁶ que s'ha vist impulsat pels diferencials de tipus amb els EUA, que s'han situat a la meitat dels europeus. Llevat del creixement dels preus del petroli, no sembla que perilli a curt o mitjà termini l'objectiu d'inflació a la zona euro, per la qual cosa no sembla gaire probable que el BCE modifiqui a curt termini la política monetària i dels tipus d'interès.

2.4.

LA POLÍTICA SOCIAL I D'OCUPACIÓ

L'estratègia de Lisboa es basa en tres processos: la modernització dels sistemes de protecció social, les orientacions generals de política econòmica (OGPE), i l'estratègia europea d'ocupació (EEO).¹⁷ En aquest

14. Vegeu: *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears 2001*, p. 91.

15. Vegeu: COM (2003) 283 final, SEC (2003) 571, i l'Informe Sapir, *An Agenda for Growing Europe: Making the EU Economic System Deliver*.

16. A l'entorn del 20% al llarg del 2003.

17. Vegeu: Consell Europeu de Brussel·les, 20 i 21 de març del 2003: conclusions de la Presidència; COM (2003) 261, de 27 de maig, i COM (2003) 842, de 30 de desembre.

apartat parlarem només de les polítiques de protecció social i de l'EEO.

En matèria de política social cal destacar la feina que s'ha fet quant als tres pilars que la defineixen, i que són les pensions, les polítiques d'inclusió social i la sanitat. Cal destacar, doncs, la primera avaluació dels sistemes de pensions de la UE-15,¹⁸ l'elaboració dels plans nacionals d'acció (PNA) d'inclusió social 2003-2005, i l'intercanvi d'informació i bones pràctiques i el desenvolupament d'indicadors comparables en l'àmbit de l'assistència sanitària.

Espanya se situa en el penúltim lloc de la UE-15 quant a l'esforç en protecció social,¹⁹ només per davant d'Irlanda, i en intensitat de la protecció social,²⁰ només per davant de Portugal. En la distribució de les despeses per funcions (malalties, discapacitat, vellesa, supervivència, família/fills, atur, habitatge, i exclusió social), Espanya només es troba per sobre de la mitjana comunitària en l'atur. Les possibilitats de convergir amb la UE-15 són limitades, ja que el pes de l'aportació pública als ingressos de protecció social se situa a Espanya gairebé deu punts per sota de la mitjana europea.²¹

Quant a l'EEO, cal destacar que el Consell Europeu de Salònica, del juliol del 2003, ha aprovat unes noves directrius per al període 2003-2005 i que, a la fi del desembre del 2003, es va presentar l'Informe Kok. En els tres indicadors de l'EEO (la taxa d'ocupació, la taxa d'ocupació femenina i la taxa d'ocupació de la població de 55 a 64 anys), Espanya mostra una clara recuperació dins un context d'estancament europeu pel que fa a la creació d'ocupació. La política espanyola d'ocupació s'ha concretat en el Pla d'acció per a l'ocupació del Regne d'Espanya 2003 (PNAE-2003) i en la Llei d'ocupació 56/2003,²² que deroga la Llei bàsica d'ocupació del 1980.²³

Amb relació al diàleg social, cal destacar la creació el mes de març del 2003 de la Cimera Social Tripartita per al Creixement i l'Ocupació (CST), per tal de propiciar la contribució de les organitzacions sindicals i empresarials a l'estratègia de Lisboa. En la primera reunió, del 20 de març, la CST va valorar la contribució a l'estratègia de Lisboa de la negociació col·lectiva, l'evolució dels salaris, la millora de la productivitat, les noves tecnologies, l'organització del treball i la formació permanent.

18. Vegeu: Informe conjunt de la Comissió i del Consell sobre l'adequació i la viabilitat de les pensions, març de 2003.

19. Aquest indicador elaborat per Eurostat mesura la despesa total en protecció social, en termes del sistema europeu d'estadístiques de protecció social (SEEPROS), com a percentatge del PIB.

20. Aquest indicador elaborat per Eurostat mesura la despesa total en protecció social, en termes del sistema europeu d'estadístiques de protecció social (SEEPROS), en euro per habitant en preus constants del 1995.

21. En aquest sentit, la proposta de la *Memòria sobre la situació socioeconòmica y laboral, 2003*, CES del Regne d'Espanya (proposta del 31 de maig del 2004), defensa: «la necesidad de planteamientos de una mayor participación del Estado y de cumplimiento cuanto antes de los compromisos de separación de las fuentes de financiación, corriendo a cargo del Estado todas las prestaciones de carácter no contributivo», p. 124.

22. Llei sobre la qual el CES del Regne d'Espanya ha elaborat el Dictamen 7/2002.

23. Altres normes són la regulació de la formació professional continua, i la creació del sistema nacional de qualificacions i formació professional en desplegament de la corresponent Llei orgànica del 2002, sobre la qual el CES del Regne d'Espanya ha elaborat el Dictamen 2/2001.

Altrament, es va presentar un primer informe anual d'execució d'accions conjuntes per al desenvolupament permanent de les competències i les qualificacions, i també s'exposà el desenvolupament del Programa de treball 2003-2005. La CST es va tornar a reunir en una reunió extraordinària el passat mes de desembre per analitzar el retard en el compliment dels objectius fixats per l'estratègia de Lisboa en matèria d'ocupació i de qualitat del treball. En aquesta cimera de desembre es va valorar positivament la Iniciativa europea de creixement presentada per la Comissió Europea, així com l'Informe Kok.

En l'àmbit del diàleg social bipartit i autònom, es pot parlar del Programa conjunt de treball 2003-2005, que recull un conjunt d'activitats sobre l'ocupació, l'ampliació i la mobilitat. També inclou la definició d'un marc d'actuació o d'orientacions conjuntes en matèria d'igualtat d'oportunitats o de conseqüències socials de les reestructuracions. En aquest darrer camp, es constata la necessitat que tenen les empreses i els treballadors d'assumir l'adaptació al canvi com un fenomen constant. Es considera que l'adaptació al canvi en la majoria de casos no comporta la pèrdua d'ocupacions, si bé en alguns casos pot suposar reestructuracions rellevants. Destaca la importància que els agents socials disposin d'informació útil i en temps real, i que es mantinguin la formació, les competències i les qualificacions dels treballadors per tal de facilitar-ne la mobilitat i l'ocupabilitat.

També s'ha avançat en el marc del diàleg social sectorial amb la constitució de trenta comitès de diàleg social sectorial. Aquests comitès impulsen en l'àmbit sectorial acords en matèria d'ocupació, de relacions laborals, de formació permanent i de responsabilitat social de les empreses, entre d'altres.

Finalment, la Comissió ha impulsat processos de consulta als interlocutors socials en matèria de transferències de drets de plans de pensions ocupacionals i de l'ordenació del temps de treball. En el primer cas, es vol posar de manifest la conveniència de disposar d'un marc de regulació comuna europea que faciliti el pas entre plans de pensions ocupacionals i la transferència dels drets que generen en situacions de canvi d'empresa treballadors que s'ubiquen a diferents països de la UE. En el segon cas, la consulta ve motivada per una possible revisió de la Directiva 93/104 a causa dels pronunciaments del Tribunal de Luxemburg sobre la definició del temps de treball i la qualificació com a treball o descans del temps durant el qual el treballador resta a disposició de l'empresa (*on call*).

2.5.

LA POLÍTICA REGIONAL I L'AMPLIACIÓ

Les publicacions del PIB per càpita de les regions europees (2004) i del Tercer informe sobre la cohesió econòmica i social²⁴

24. Tercer informe sobre la cohesió econòmica i social, COM/2004/107.

posen de manifest que hi continua havent una forta disparitat en els nivells de renda per càpita regional, a causa de l'existència de febleses estructurals diverses, com són ara les inadequades dotacions de capital físic i humà, la capacitat d'innovació escassa, la manca de suport a les empreses, el nivell baix de «capital social»²⁵, els problemes mediambientals i la reduïda capacitat administrativa, entre d'altres.

Les disparitats regionals que mesuren els indicadors de renda per càpita en l'àmbit dels països de la UE-15 és del 2,9, és a dir, el país menys desenvolupat ha de multiplicar per 2,9 la seva renda per càpita per igualar-se al país més ric. Aquest factor de desigualtat és del 5,8 per a la UE-25, i superior a 8 per a la UE-27.

Aquestes mateixes disparitats s'amplien a escala regional. Per a la UE-15, la diferència entre la regió més rica (Inner London) i la regió més pobre (Dytiki Ellada) és de 5. Per a la UE-25, la ràtio és de 9,2 -entre Lubelskie (Polònia) i Inner London- i, per a la UE-27, és de 15,3 -entre el nord-est de Romania i Inner London.

Al llarg del darrer període estimat per Eurostat (1999-2001), cal destacar que les Illes Balears han pujat set posicions en el rànquing europeu de 248 regions, de manera que el 2001 se situaren en la posi-

ció 54, només superades per Madrid (42) i Navarra (52).

El Tercer informe sobre la cohesió econòmica i social destaca la necessitat de mantenir la política de cohesió territorial, ja que les regions que han rebut més ajuts estructurals per càpita han experimentat, en general, un creixement relatiu superior respecte de les regions que han rebut menys ajuts. Aquesta necessitat s'ha recollit parcialment en les perspectives finances 2007-2013,²⁶ ja que només es pensa destinar el 0,41% de la renda interior neta de la UE-27 a les polítiques de cohesió territorial, és a dir, a l'entorn dels 336.000 milions d'euros per al període 2007-2013.

El repartiment d'aquest import entre les tres prioritats de la política de cohesió representa:

1. Convergència (regions desfavorides, fons de cohesió i regions afectades per l'efecte estadístic): comporta sostenir el creixement i crear llocs de treball en els estats membres i en les regions menys desenvolupades. Els programes seran sostinguts pels recursos financers del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), del Fons Social Europeu (FSE) i dels fons de cohesió (78% de la inversió).

25. El concepte de capital social es refereix al conjunt de xarxes institucionals i relacions socials que faciliten i afavoreixen els acords de cooperació entre els diferents agents locals (públics i privats), fomenten la iniciativa empresarial, la creativitat i l'esperit d'innovació, tots ells, factors necessaris per millorar la competitivitat dels sistemes productius locals.

26. Vegeu: Comissió Europea, «Building our common future. Policy changes and budgetary means of the enlarged Union 2007-2013», COM (2004) 101 final.

2. Competitivitat regional i ocupació: s'ha d'anticipar i fomentar el canvi. Cal anticipar i promoure el canvi a escala regional, i s'ha de facilitar l'anticipació i l'adaptació al canvi de les persones (18% de la inversió).
3. Cooperació territorial europea: cal promoure un desenvolupament harmoniós i equilibrat del territori de la Unió. Es vol proposar un nou instrument jurídic, la col·lectivitat regional transfronterera, amb l'objectiu de transferir a aquesta nova estructura jurídica la capacitat d'actuar en nom de les autoritats públiques per posar en funcionament activitats de cooperació, (4% de la inversió).

Les devuit regions de la UE-15 a les quals actualment afecten les polítiques de desenvolupament regional i que tenen un PIB baix (inferior al 75% de l'Europa dels quinze) tindran les mateixes debilitats després de l'ampliació, per la qual cosa es negocien mesures transitòries que permetin reparar l'anomenat efecte estadístic, que principalment pot afectar les regions espanyoles.

La nova política de cohesió territorial afectarà de manera diversa les regions espanyoles. Hi ha un primer grup que es veurà afectat per l'anomenat efecte riquesa;²⁷ és

el cas de Cantàbria, Castella i Lleó, la Comunitat Valenciana i les Canàries, per la qual cosa, a partir del 2007, veuran com s'hi redueixen sensiblement els ajuts comunitaris. Un segon grup es veurà afectat per l'efecte estadístic;²⁸ és el cas d'Astúries i Múrcia, les quals es veuran afectades per un procés de període de transició (phasing out), que implica una reducció gradual dels ajuts, fins a situar-se el 2013 en un 50% del valor actual. Un tercer grup no supera el 75% de la renda per càpita de la UE-25, per la qual cosa seguiran sent considerades regions d'atenció preferent; és el cas de Galícia, Castella-la Manxa, Extremadura i Andalusia.²⁹

L'ampliació és ja una realitat des de l'1 de maig del 2004, però això no significa que aquests nous estats estiguin totalment «preparats» per a assolir els drets i les obligacions que implica el fet de ser membre de la Unió Europea. Un exemple clar és l'adopció de l'euro, la qual no s'hi produirà, molt probablement, fins un poc abans del 2010.

Finalment, l'ampliació tindrà un efecte sobre el fet insular, ja que dos dels deu nous estats són illes: Malta i Xipre, la qual cosa significa que el fet insular quedarà reflectit i es defensarà en l'àmbit de les diferents institucions europees.

27. El seu PIB per càpita ja supera el 75% de la mitjana de la UE-15.

28. El seu PIB per càpita ja supera el 75% de la mitjana de la UE-25.

29. Vegeu: J. Villaverde, «Cohesión territorial en la Unión Europea: los hechos y la política», *Cuadernos de Información Económica*, núm. 179, març-abril del 2004.